

Πρόβες συγκυριαρχίας με φόντο το καλώδιο Ελλάδας-Κύπρου

■ ΤΟΥ Νίκου Ταυρή

Μπορεί ο Κ. Μητσοτάκης να βλέπει απλώς ένα ελαφρύ αεράκι στα ήρεμα νερά του Αιγαίου, όμως όλα δείχνουν ότι ένα νέο σημαντικό επεισόδιο βρίσκεται προ των πυλών στο σίριαλ της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας-Κύπρου, με την Αθήνα να προετοιμάζεται για την επανέναρξη των ερευνών βυθού που είχαν διακοπεί μετά την ελληνοτουρκική κρίση στην Κάσο, το καλοκαίρι του 2024. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, η ελληνική κυβέρνηση αναμένεται να εκδώσει τις επόμενες ημέρες NAVTEX, ενώ η 26η Οκτωβρίου εμφανίζεται ως πιθανή ημερομηνία επανεκκίνησης των εργασιών της γαλλικής Nexans. Στο παρασκήνιο βρίσκονται σε εξέλιξη συνεννοήσεις Αθήνας-Παρισιού, με την Τουρκία να επιμένει ότι οποιαδήποτε έρευνα σε περιοχές που θεωρεί τουρκική υφαλοκρηπίδα προϋποθέτει τη δική της έγκριση.

Η χρονική συγκυρία δεν είναι τυχαία. Η είσοδος της γαλλικής Meridiam στο έργο, η πρόσφατη επίσκεψη του Αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα και οι παράλληλες τουρκικές κινήσεις στην Κύπρο διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερα σύνθετο σκηνικό. Το επόμενο διάστημα θα φανεί όχι μόνο αν το καλώδιο θα προχωρήσει, αλλά κυρίως με ποιους όρους. Και αυτό γιατί πίσω από ένα φαινομενικά τεχνικό ενεργειακό έργο δοκιμάζονται στην πράξη τα όρια άσκησης των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Φέρνει συγκυριαρχία η γαλλική ομπρέλα

Το σενάριο που διακινείται τις τελευταίες ημέρες είναι αποκαλυπτικό. Σύμφωνα με ρεπορτάζ της *Καθημερινής*, εξετάζεται η δυνατότητα η γαλλική Nexans να ενημερώσει τις τουρκικές αρχές για τις προγραμματισμένες έρευνες ανατολικά της Κάσου και της Καρπάθου. Η ελληνική πλευρά υποστηρίζει ότι πρόκειται για απλή ενημέρωση και όχι για αίτημα άδειας. Η Τουρκία, από την πλευρά της, θα μπορεί να εμφανίζει την ίδια διαδικασία

ως αναγνώριση της δικής της αρμοδιότητας. Έχει συζητηθεί ακόμη και το ενδεχόμενο χωριστών NAVTEX από ελληνικό και τουρκικό σταθμό.

Μια διευθέτηση, δηλαδή, όπου η γαλλική εταιρεία (η αναβαθμισμένη εμπλοκή της οποίας στο έργο είχε παρουσιαστεί ως ψήφος υπέρ των ελληνικών θέσεων) θα μπορούσε να αναλάβει τον ρόλο του ενδιαμέσου, ώστε η Ελλάδα να μην εμφανιστεί ότι ζητά άδεια από την Τουρκία. Οι έρευνες θα μπορούσαν να ξεκινήσουν με ελληνική NAVTEX και εποπτεία, αλλά παράλληλα με μια μορφή τουρκικής εμπλοκής την οποία η Άγκυρα θα ερμήνευε ως κατοχύρωση των αξιώσεών της.

Αν τελικά προχωρήσει μια τέτοια φόρμουλα, δεν είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς το επικοινωνιακό αφήγημα. Η κυβέρνηση θα πανηγυρίζει ότι το καλώδιο προχώρησε, ότι η Τουρκία δεν εμπόδισε τις εργασίες και ότι τα ελληνικά κυριαρχικά δικαιώματα διασφαλίστηκαν. Μια ακόμη «διπλωματική επιτυχία». Πανηγυρισμοί που δεν απαντούν όμως στο ερώτημα: από πότε χρειάζεται η Ελλάδα να διαπραγματεύεται, έστω και εμμέσως, με την Τουρκία την πραγματοποίηση ερευνών σε περιοχές όπου θεωρεί ότι ασκεί νόμιμα κυριαρχικά δικαιώματα;

Και τι προηγούμενο δημιουργείται εάν η τουρκική συναίνεση μετατραπεί, στην πράξη, σε αναγκαία προϋπόθεση για την υλοποίηση ενός έργου;

Οι Γάλλοι μετατρέπονται σε επιχειρησιακό ενδιαμέσο σε αυτό το γεωπολιτικό παιχνίδι. Από προνομιακοί «φίλοι και σύμμαχοι» της Ελλάδας, γίνονται μεσάζοντες που οικοδομούν σχέσεις συνεργασίας και με τις δύο πλευρές του Αιγαίου (εδώ οι πρόσφατες συζητήσεις για αμυντική συνεργασία μεταξύ Παρισιού και Άγκυρας μόνο τυχαίες δεν πρέπει να θεωρούνται). Ο κίνδυνος εμπέδωσης μιας πρακτικής άτυπης συνδιαχείρισης, όπου η άσκηση δικαιωμάτων θα εξαρτάται από προηγούμενες συνεννοήσεις και διευθετήσεις μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, είναι παρών. Μια πρόβα συγκυριαρχίας, ακόμη κι αν όλες οι πλευρές επιμένουν ότι τίποτα τέτοιο δεν συμβαίνει.

Επίσκεψη Ρούμπιο και πραγματικότητα

Η επίσκεψη του Μάρκο Ρούμπιο στην Αθήνα ήρθε σε μια συγκυρία κατά την οποία καλλιεργούνταν μεγάλες προσδοκίες για τον αμερικανικό παράγοντα. Κάποιοι ανέμεναν ότι οι ΗΠΑ θα έβαζαν πλάτη απέναντι στις τουρκικές απαιτήσεις, εξασφαλίζοντας την

απρόσκοπτη υλοποίηση του καλωδίου. Άλλοι, με ακόμη μεγαλύτερη ευκολία, παρουσίαζαν τον άξονα Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ και την αμερικανική παρουσία ως ισχυρό αντίβαρο στην Τουρκία, φτάνοντας να συζητούν ακόμη και σενάρια για μια ενδεχόμενη στρατιωτική αντιπαράθεση. Οι δηλώσεις Ρούμπιο όμως δεν προσφέρονται για τέτοιες αναγνώσεις. Ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών χαρακτήρισε «αδιανόητη» μια σύγκρουση Ελλάδας-Τουρκίας, δύο συμμάχων του NATO, ενώ για το καλώδιο περιορίστηκε να επαναβεβαιώσει την αμερικανική υποστήριξη και να προκρίνει τη διακριτική διπλωματία για την υπέρβαση των εμποδίων.

Με άλλα λόγια, οι προσδοκίες για αμερικανική στρατιωτική κάλυψη απέναντι στην Τουρκία δεν βρίσκουν έρεισμα στις δημόσιες τοποθετήσεις του. Τι απομένει λοιπόν; Μια γενική αμερικανική στήριξη και μια πίεση για κάποια διευθέτηση. Το πρόβλημα είναι ότι τέτοιες διευθετήσεις δεν γίνονται σε κενό. Η Τουρκία προσέρχεται με διατυπωμένες και κλιμακούμενης έντασης διεκδικήσεις, το τουρκοκλιβυκό μνημόνιο και μια μακρόχρονη πρακτική αμφισβήτησεων. Η Ελλάδα, αντίθετα, καλείται να

βρει τρόπο να ασκήσει δικαιώματα που θεωρεί ήδη κατοχυρωμένα. Έτσι, μια διπλωματική φόρμουλα που θα εμφανιστεί ως αμοιβαίος συμβιβασμός ενδέχεται να σημαίνει στην πράξη αποδοχή μέρους των τουρκικών τετελεσμένων. Όχι απαραίτητα με κάποια επίσημη συμφωνία, αλλά μέσω μιας πρακτικής που αύριο θα μπορεί να επαναληφθεί.

Η Κύπρος, ο αδύναμος κρίκος

Στο φόντο όλων αυτών βρίσκεται η Κύπρος, που έχει το μεγαλύτερο άμεσο συμφέρον από την ηλεκτρική διασύνδεση, αλλά και τη μικρότερη δυνατότητα να επηρεάσει τους γεωπολιτικούς όρους υλοποίησής της. Η Λευκωσία αναμένει την έκδοση της ελληνικής NAVTEX για να αποδεσμεύσει την οικονομική συνεισφορά των 25 εκατομμυρίων ευρώ, ενώ παρακολουθεί τις συνεννοήσεις των ισχυρότερων παικτών.

Την ίδια στιγμή, η Άγκυρα δεν περιορίζεται στην Κάσο. Με νέα NAVTEX έστειλε το ερευνητικό «Oryx Reis», συνοδευόμενο από υποστηρικτικά σκάφη, για έρευνες που συνδέονται με τον σχεδιαζόμενο αγωγό φυσικού αερίου Τουρκίας-κατεχομένων. Οι εργασίες έχουν προγραμματιστεί έως τις 25 Οκτωβρίου, παραμονές δηλαδή της πιθανής επανέναρξης των ερευνών για το ελληνοκυπριακό καλώδιο.

Η κίνηση αυτή εντάσσεται στη διαρκή προσπάθεια της Άγκυρας να δημιουργεί δεδομένα επί του πεδίου, αξιοποιώντας την κατοχή και την αμφισβήτηση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Και υπενθυμίζει ότι το Κυπριακό δεν αποτελεί μια δευτερεύουσα εκκρεμότητα των ελληνοτουρκικών σχέσεων, αλλά βρίσκεται στον πυρήνα τους.

Το ζήτημα, τελικά, ξεπερνά κατά πολύ ένα καλώδιο. Αφορά τη δυνατότητα Ελλάδας και Κύπρου να ασκούν τα δικαιώματά τους χωρίς την έγκριση τρίτων, τη σχέση τους με τους λεγόμενους στρατηγικούς συμμάχους και το τίμημα των διευθετήσεων που προωθούνται στο όνομα της σταθερότητας.